

piir. sign: 23.5/21

23.6/1.2

23.8/82,93

IKKUNA- JA OVIPÄIVUSTUKSET

A7

Pyyhäskylä
LINNEN BANK

Lisäys kirkkotornin inventointikertomukseen,
tutkimus A 401:n ikkunoista kesäkuussa 1969
Raija Ryhänen

Huoneessa A 401 oli neljä ikkunaa, joiden sijainti ja koko on selostettu inventointikertomuksessa. Ikkunat on merkitty kirjaimin C, D, E, F.

Jokaisessa ikkunassa oli jäljellä kahdet karmit, joista ulompiin oli kiinnitetty verkko ja sisempiin ikkuna. Puukarmit olivat tervatut ja kiinnitetyt pieliin 1900 - luvun (ilmeisesti 1920- luvun laastilla) Täytteenä karmin ja pielen välissä oli halkaistuja tiilen kappaleita. Laastista ja maalista päätellen ikkunat ja karmit olivat Maconin aikaista tekoa. Myös muissa tornin huoneissa ikkunat olivat samanlaiset. Tutkimuksen yhteydessä ikkunat ja karmit poistettiin, myös 1920- luvun laasti hakattiin pois, alta paljastui vanha muurilaasti, jolla ikkunoiden pielet olivat rapatut. Jälkiä aikaisempien karmien kiinnityksestä tai olemassaolosta ei löytynyt. Pielissä ei myöskään ollut mitään sarana-
koukkuja, joissa mahdollisesti olisi voinut olla kiinnitettynä luukku tai muu ikkunan suojus. Maconin aikuiset karmit ja ikkunat piirustuksessa 1.

Ikkunoilla oli selvä puolustuksellinen luonne, säilyneenä olivat myös tykinalusparrut ilmeisesti nikhaka tai falkonetti - tyyppisiä aseita varten.

Tässä kertomuksessa tarkoittaa merkintä "vanha laasti" kellertävän ruskehtavaa, hienorakeista kalkkia, hiekkaa ja puuta sisältävää laastia, jota lienee pidettävä alkuperäisenä muurauslaastina.

1900 - luvun laasti taasen oli harmaata ja tasaista sisältäen kalkkia, hiekkaa ja myös sementtiä. Tätä ns. kalkkisementttilaastia käytti Sune Maconi restaurointityössään.

Ikkuna C. Ikkunan, karmien ja laastin poistamisen jälkeen saattoi havaita seuraavaa. Tykinalusparru, joka oli peilimuurauksen sisässä, oli lähes koko pituudeltaan halkaistu ilmeisesti siinä vaiheessa, jolloin ikkunat oli asetuttu paikoilleen, koska päät oli sahattu ja halkaistua pintaa oli käytetty karmin kiinnittämisessä hyväksi. Parru oli alkuperäinen ja syvälle pieliin muurattu, myös sen alapuolella ja sivuilla oli vanhaa laastia samaa, jolla myös ikkuna-aukon pohja oli rapattu parrun ja ulkoaukon väliseltä osalta. Tämä pinta tosin oli kokonaan rikkoutunut ja alla saattoi havaita olevan irtonaisia kiviä. Rapattu pohja ei kuitenkaan ulottunut aivan ulkoreunaan asti kuten pie-

lissä. Pielissä oleva alkuperäinen pintarappaus k^Roostui ulkoreunassa tornin ulkopintaan rikkoutumatta, samalla laastilla on koko kirkkotorni aikoinen^{ULKOPINNALTAN} ollut rapattu ja on^{RAPPAUSTA} yhä säilyneenä suurissa osissa tornin pintaa. Maconin ikkunakarmit ja laasti olivat tämän rappauksen päällä.

Parrun ja aukon sisäreunan välisessä osassa oli jonkin verran uutta muurausta. Silti on aukkoa tälläkin osin pidettävä alkuperäisessä muodossa^{OKEVANA}. Pielissä on myöhäinen saumaus, mutta muurauslaasti on alkuperäistä. Aukon pohja ei liene myöskään ollut matalammalla. Kaksi koekoloa osoitti kyllä, että aukon pohjan päällimmäiset laattakivet olivat 1920 - luvun muurausta, niiden alapuolella oli 5 - 10 cm:n täytekerros (hiekkaa, puuta, veistettyjä lastuja, jyviä ja rapautunutta laastia). Vasta tämän kerroksen alapuolella alkoi vanha muuraus, joka oli erittäin pahasti särkynyt. Mikään ei viitannut siihen, että pohja olisi ollut ikkuna-aukossa vasta tällä tasolla, muuraus ei muodostanut tasainta pintaa, saumoja ei löytynyt ja pohja osoittautui olevan samaa muurausta tornin seinämuurauksen kanssa. Päällimmäinen 1900 - luvun laatoituskin vastanee alkuperäistä korkeutta. Ylemmstä koekolosta löytyi pätkä hamppuköyttä, 25 cm:n pituinen veistetty lastu, jonka alta löytyi lähes hajoavassa tilassa oleva katekismus, todennäköisesti 1800 - luvulta.

Venäläisistä käsiinhajoavasta savilaastista päätellen monia halkeamia on paikkailtu jo aikaisessakin vaiheessa.

Ikkuna-aukon holvi oli alkuperäisessä asussa, rappauksessa laudan jäljet tallella.

Ikkuna D. Tätä ikkunaa oli paikkailtu paljon enemmän kuin edellistä. Alkuperäistä pintarappauستا oli näkyvissä vain pienellä alueella. Karmit ja laasti poistettiin kuten edellä. Aukon alareunassa paikattu pieltä venäläisillä tiilillä, jotka oli muurattu (1800 - luvun lopulla?) laastilla, väriltään vaaleaa, sideaineena kalkki ja lisäaineena hiekka. Erona 1920 - luvun laastiin ainoastaan vaaleampi väri. Ei sisältänyt sepeliä eikä kiviä. Saumaus oli 1900 - luvun alusta. Aukon koko pohja oli myös muurattu 1900 - luvun puolella ja ulkoreunassa pohja lienee ollut n. 10 cm alempana. Sen sijaan karmien ja sisäreunan välissä reunimmaiset laattakivet (liitteessä pieliin) osoittavat aukon alkuperäisen korkeuden olleen saman kuin nytkin. 1920 - luvulla ilmeisesti ikkuna-aukon pohja on uusittu alkuperäiselle korkeudelle.

Pielten halkeamia oli paikkailtu tummalla sementtilaastilla. Länsipielessä oli tiilipaikkaus, joka oli muurattu erittäin vaalealla kalkkilaastilla, sisälsi paljon kalkkijyviä. Tiilet venäläisiä, tummia, n. 24 x 12 x 6 cm:n suuruisia. Koska laasti ei voinut olla kovin vanhaa paikkaus tehty kenties joskus 1800 - luvulla. Ikkunan sijainnista johtuen oli mahdotonta päästä ulkoapäin toteamaan olisiko ikkuna-aukko ollut alunperin laajempi. Tiilipaikkausta luokunottamatta mikään ei kylläkään viittaa siihen.

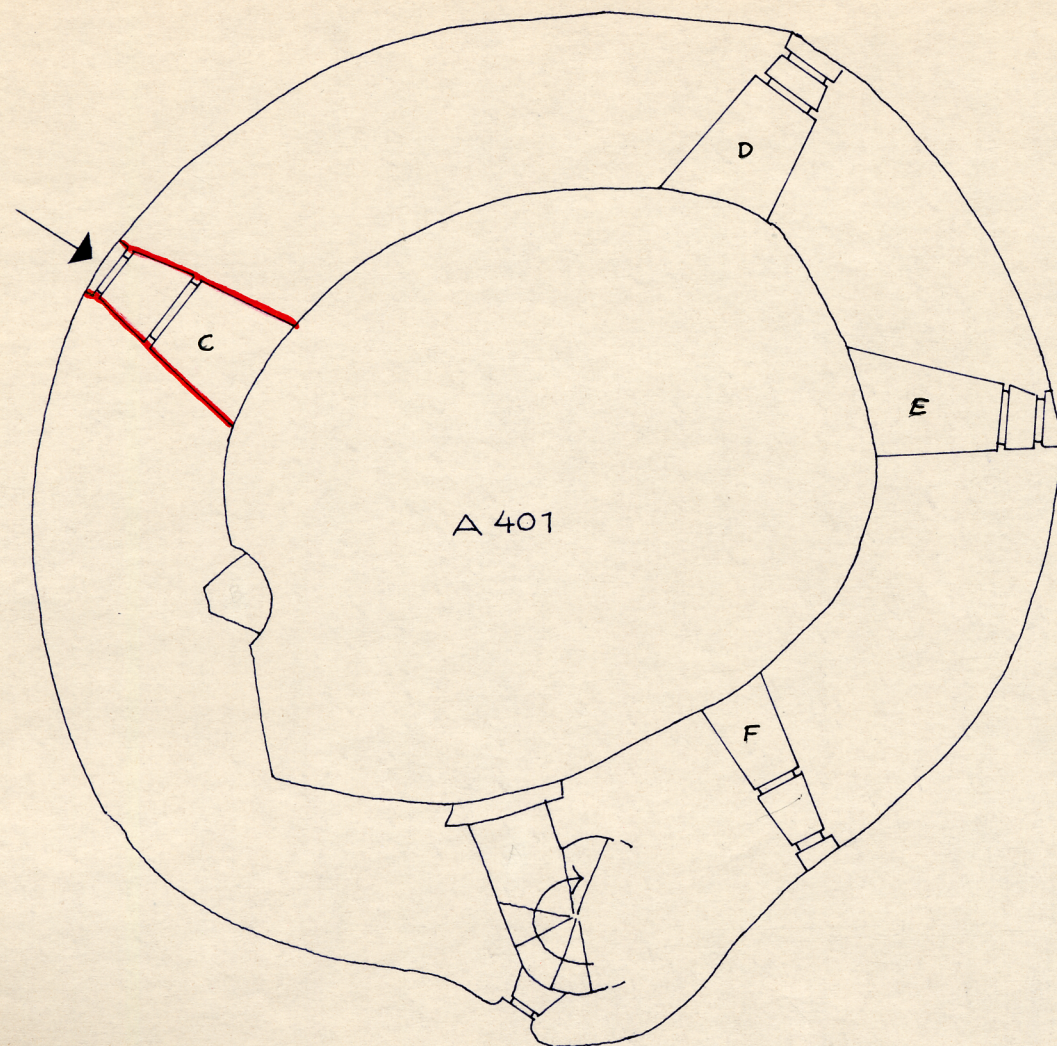
Ikkuna E eroaa edellisistä siinä, että yhden säilyneen tykinalusparrun sijasta oli jäljellä kaksi parrua ja vielä kolmatta varten kolo. Lähinnä ulko-reunaa oleva parru oli säilynyt kokonaan, mutta seuraavasta olivat jäljellä vain päät. Pohjoispielessä olevan kolon laastipinnassa olivat parrun jäljet, vastinkoloa ei löytynyt. Säilyneessä parrussa oli koko pituudelta matala uurre.

Suurin osa pieliä oli saumattu 1920 - luvulla kalkkisementtilaastilla. Ikkuna - aukon suupuolella eteläpielessä oli kuitenkin vanhaa pintarappausta osittain säilynyt. Pohjoispielessä ei tätä vanhaa rappausta lainkaan ollut ja aukon reuna oli muurattu vaalealla kalkkilaastilla, joka ei ollut alkuperäistä vanhaa laastia. Ikkuna-aukko on saattanut olla hieman leveämpi sen nykyistä asua. Uudehko muuraus tässä pielessä ja ulkoapäin havaittavat holvi ja sauma n 20 cm:n päässä reunasta antaisi aiheen tällaiseen olettamukseen. Silloin tämä aukko olisi kuitenkin ollut laajempi kuin toiset aukot huoneessa. Kyseessä saattaakin olla myös vain pelkkä sortuma, joka on korjattu.

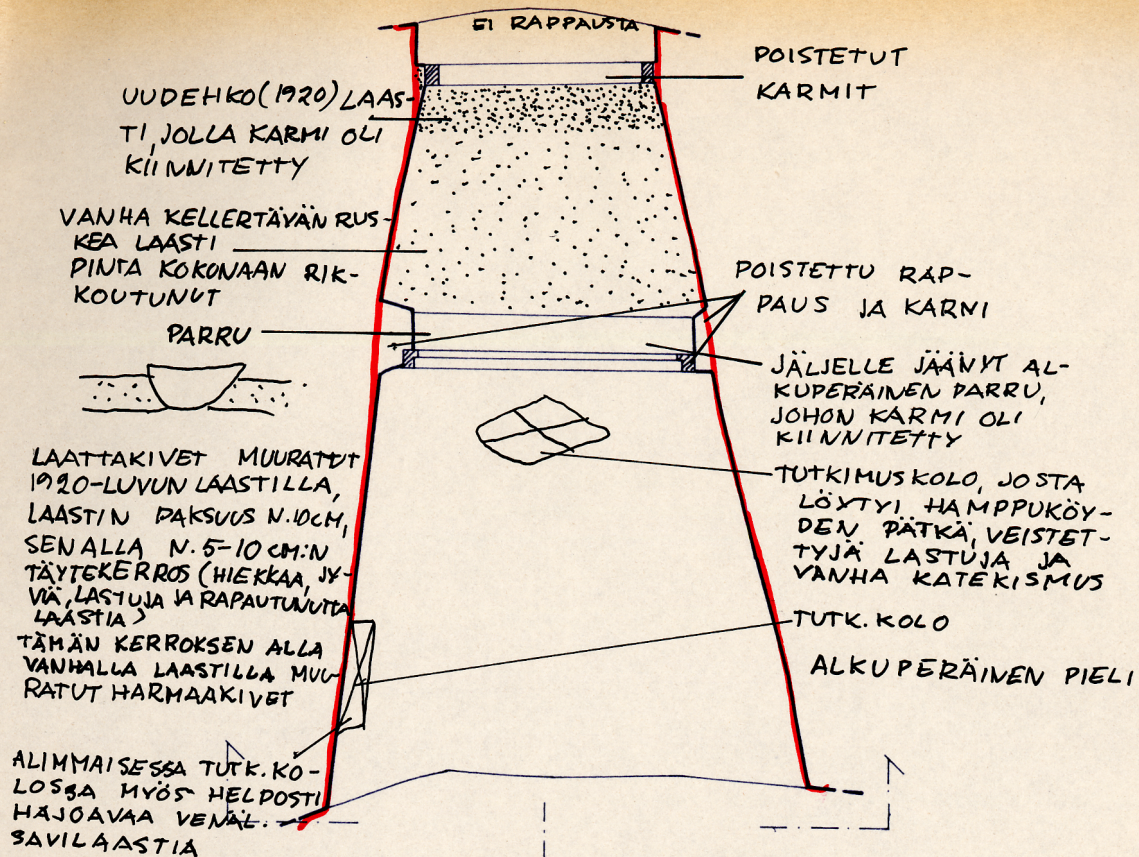
Maconin aikaiset karmit ja muuraukset poistettiin myös tästä aukosta.

Ikkuna F avautuu suurelle linnanpihalle. Sen puolustuksellinen luonne on ollut toisarvoinen, mikä ilmenee monin eri tavoin. Ikkuna on kaikkia muita pienempi. Ja esim. parrua, joka on toiminut "tykkipetinä" ei ole muurattu pieliin vaan ^{se} on täysin irrallinen. Sitä tukemassa on tosin laattakivikoroke, jonka vanhasta muurilaastista päätellen on oltava alkuperäisen huolimatta siitä, ettei ollut liitteessä pieliin. Parrun alla oli n 5 - 10 cm:n paksuinen täytekerros (hiekkaa, reskaa), vasta sen alla oli kiinteää muurausta. Parru oli veistetty ja siinä oli n 6 cm:n levyinen 4 cm:n syvyinen uurre päästä päähän. Parru ei myöskään ollut yhtenäinen kappale (katso piirustusta) vaan pienempi n 10 - 12 cm:n läpimittainen, parru tuki suurempaa.

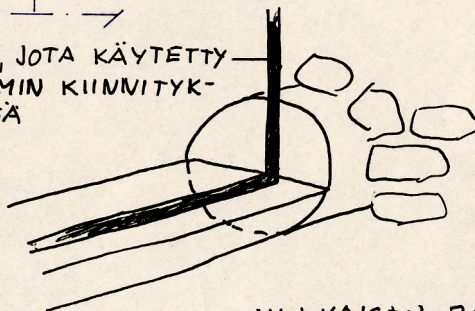
Laattakivipohja oli myös tässä aukossa muurattu 1900 - luvun alussa, siitä huolimatta se lienee alkuperäisellä korkeudella. Mikään seikka ei tukenut ajatusta, että aukon pohja sisäpuolella olisi ollut aikoinaan huomattavasti matalammalla kuin nyt, kuten A 201 :ssä olevissa ampumaikkuna - aukoissa.



OLAVINLINNA
KIRKKOTORNI, HUONE A. 401
IKKUNA-AUKKO. POHJA, ETU-
KUVA JA LEIKKAUKSET.
MITTASI JA PIIRSI V. 1967. J. HIMANEN.
MK 1/25

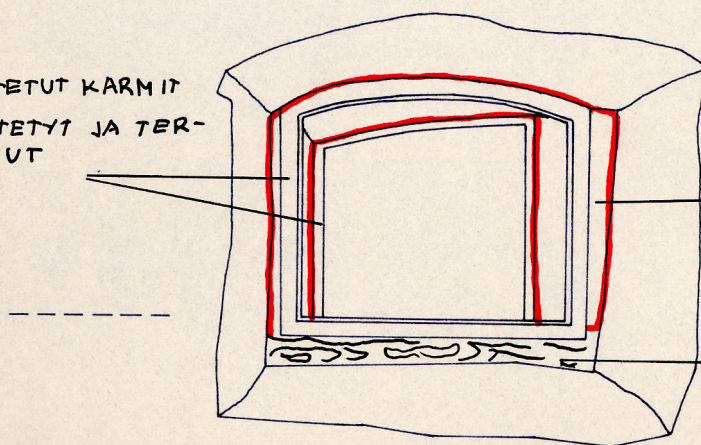


RIMA, JOTA KÄYTETTY
KARMIN KIINNITYK-
SESSÄ



HALKAISTU PARRU (ALUN-
PERIN NS. "TYKKIPETI") HAL-
KAISTU PINTA TERYÄTTU JA UUSI
KARMI KIINNITETTY SIIHEN
(PIIRUSTUS EI MITTAKAASSA)

POISTETUT KARNIT
VEISTETYT JA TER-
VATUT



KARMI KIINNITETTY
1920-LUVUN LAASTILLA
JOKA POISTETTIIN

-▽+101.00

VANHA HALKAISTU PARRU,
JOTA OLI KÄYTETTY HY-
VÄKSI KARMIN KIIN-
NITYKSESSÄ

VANHA LAASTI, JOKA
ULKOREUNASSA PYÖRISTYY
MUURIN ULKOPINTAAN

POISTETTU
KARMI

SYVÄ HALKEAMA
MUURISSA, PAIKATTU
OSITTAIN MYÖS
VENÄLAISELLA
SÄVILAASTILLA

1920-LUVUN LAASTI,
JOKA OLI RAJATTU
VANHEMMAN PÄÄLLE

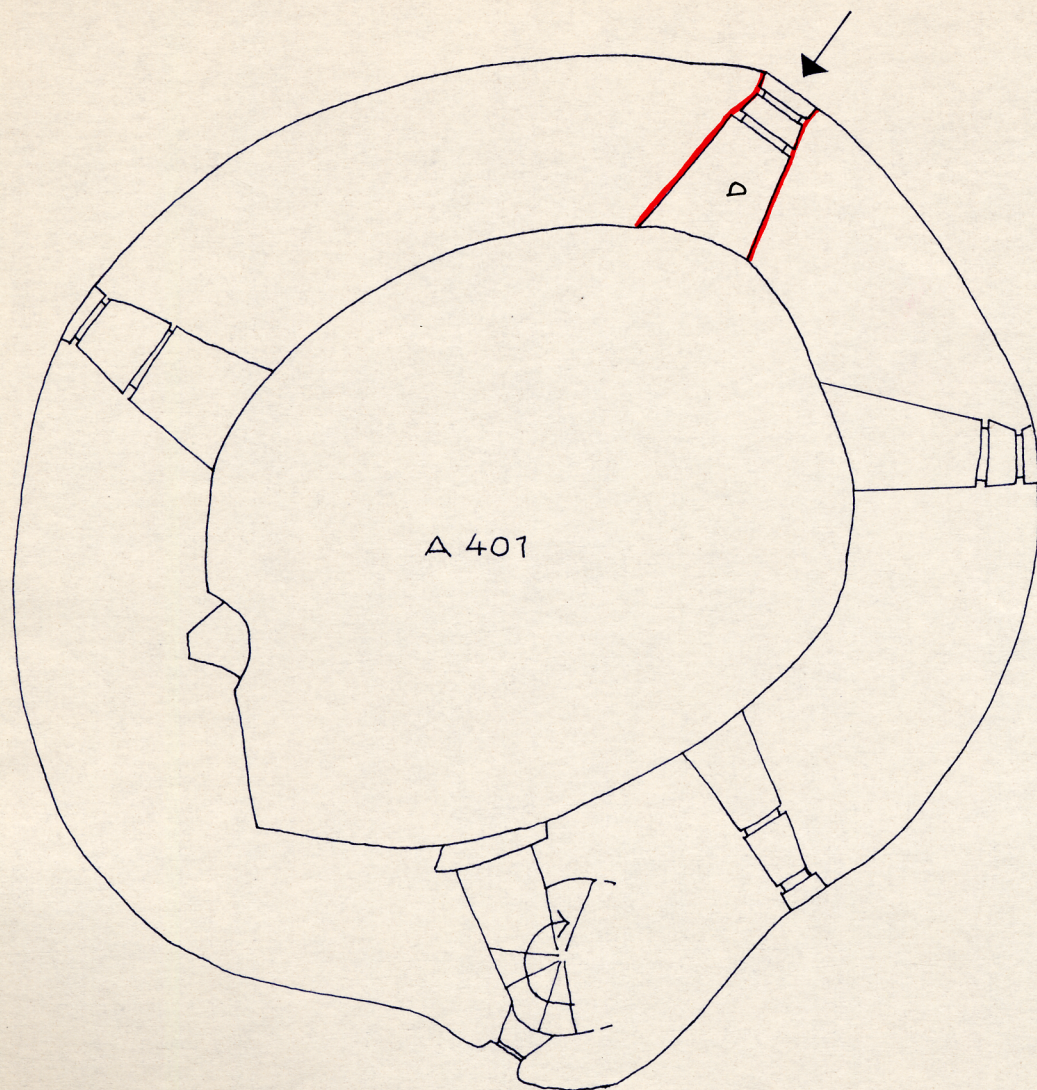
SAUMAUUS PIELISSÄ
1920-LUVULTA

▽ 107.00

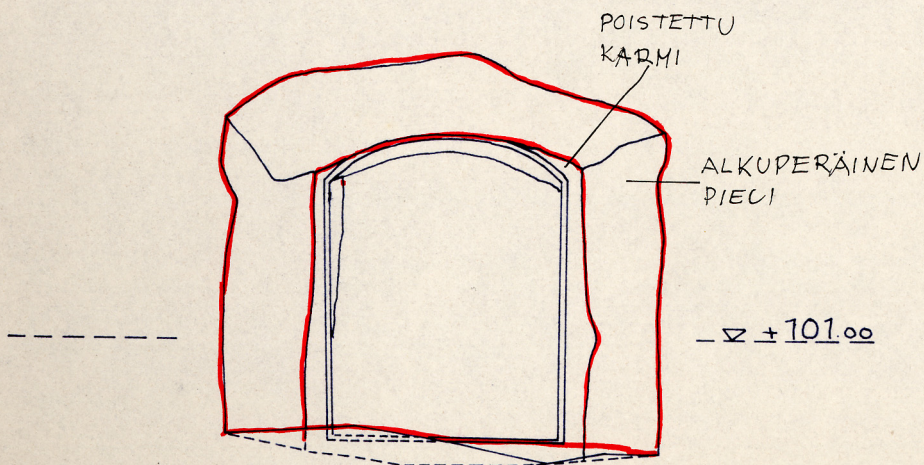
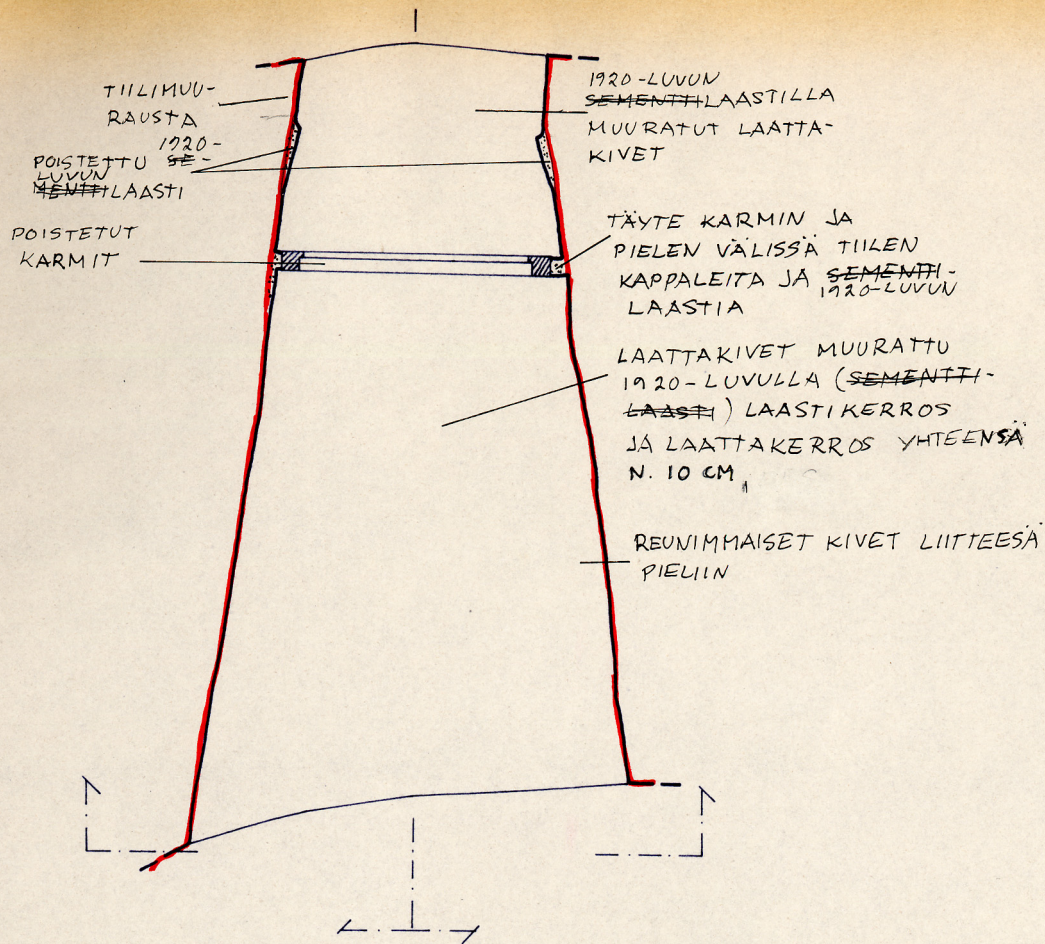
POISTETUT
KARMIT

VANHA LAASTI,
JOKA PYÖRISTYY
MUURIN ULKO-
PINTAAN

▽ +10



OLAVINLINNA
 KIRKKOTORNI, HUONE A.401
 IKKUNAAUKKO. POHJA, ETU-
 KUVA JA LEIKKAUKSET.
 MITTASI JA PIIRSI V.1967. J.HIMANEN.
 MK 1/25



1920-LUVUN SAUMAUS
MYÖS MUURAUS
MELKO NUORTA

1920-LUVUN
LAASTI

PIELI PAIKATTU
MONIN PAIKOIN
TIILILLÄ

VANHA ALKU-
PERÄINEN
RAPPAUS

ALKUPERÄINEN PINTA-
RAPPAUS MYÖS ~~SEMENTTI~~
EI LAASTIN ALLA

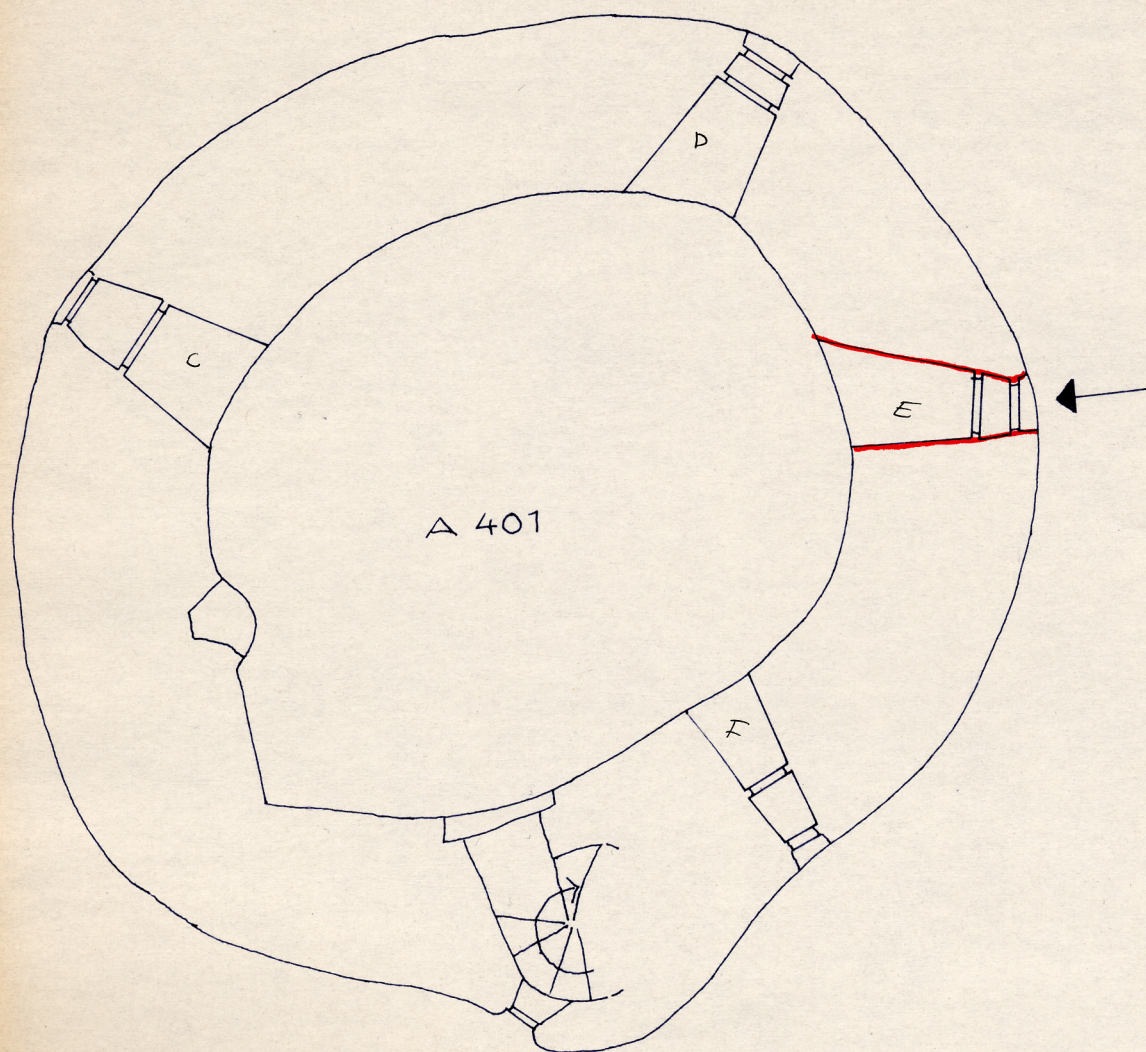
SEMENTTI JA
BETONISAUMAUS

PARRUNKOLO,
LAASTISSA PARRUN
PAINAUMAN JÄLJET

POISTETTU
1920-LUVUN
SEMENTTI-
LAASTI

6 TIILIVAR-
VIA, MUURAT-
TU HYVIN VAA-
LEALLA ERIT-
TÄIN KALKKI-
PITOISELLA
LAASTILLA,
SAUMATTU
1990-LUVULLA

-▽+101.00



OLAVINLINNA
 KIRKKOTORNI, HUONE A.401
 IKKUNA-AUKKO. POHJA, ETU-
 KUVA JA LEIKKAUKSET.
 MITTASI JA PIIRSI V.1967. J. HIMANEN
 MK 1/25

LAATTAKIVI-
POHJA MUU-
RATTU 1920-
LUVULLA

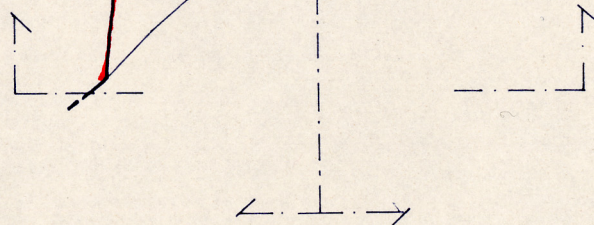
POISTETUT
KARMIT

ALKUPERÄINEN
PARRU, PUNAISTA
VÄRIÄ

ALKUPERÄINEN PARRU,
IOSTA JÄLJELLÄ VAIN
VEISTETYT PÄÄT,
PUNAISTA VÄRIÄ

LAATTAKIVI POHJA
1920-LUVUN MUU-
RAUSTA

▽ + 101

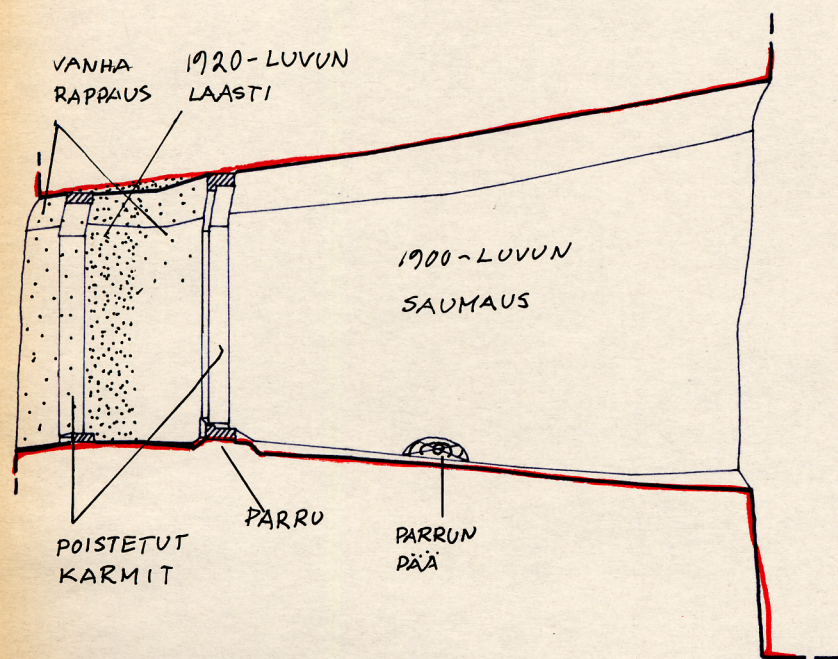


POISTETTU KARMI

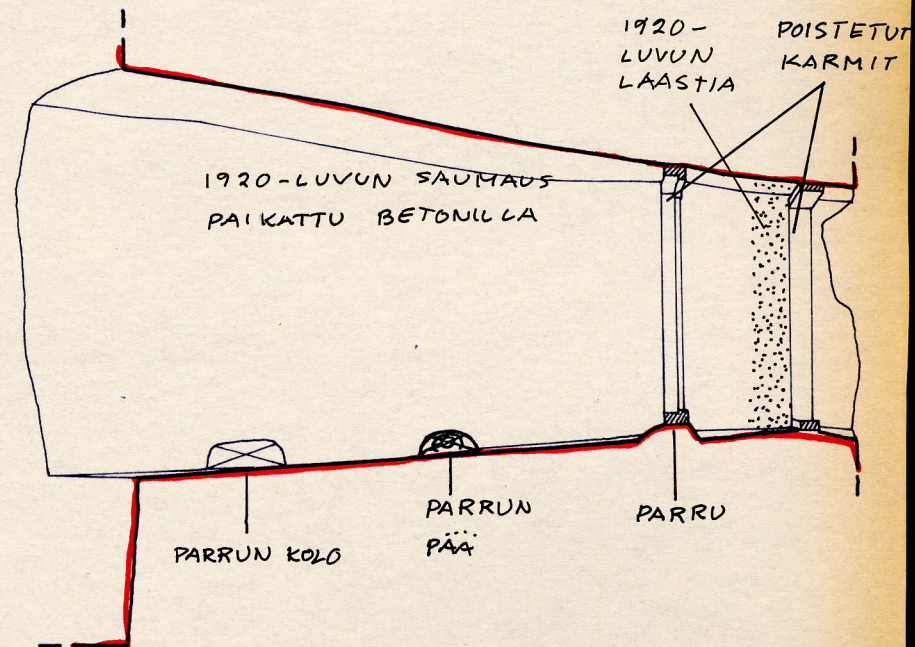
TIILEN KAPPALEITA
KALKKISEMENTTILAASTIA
(POISTETTU)

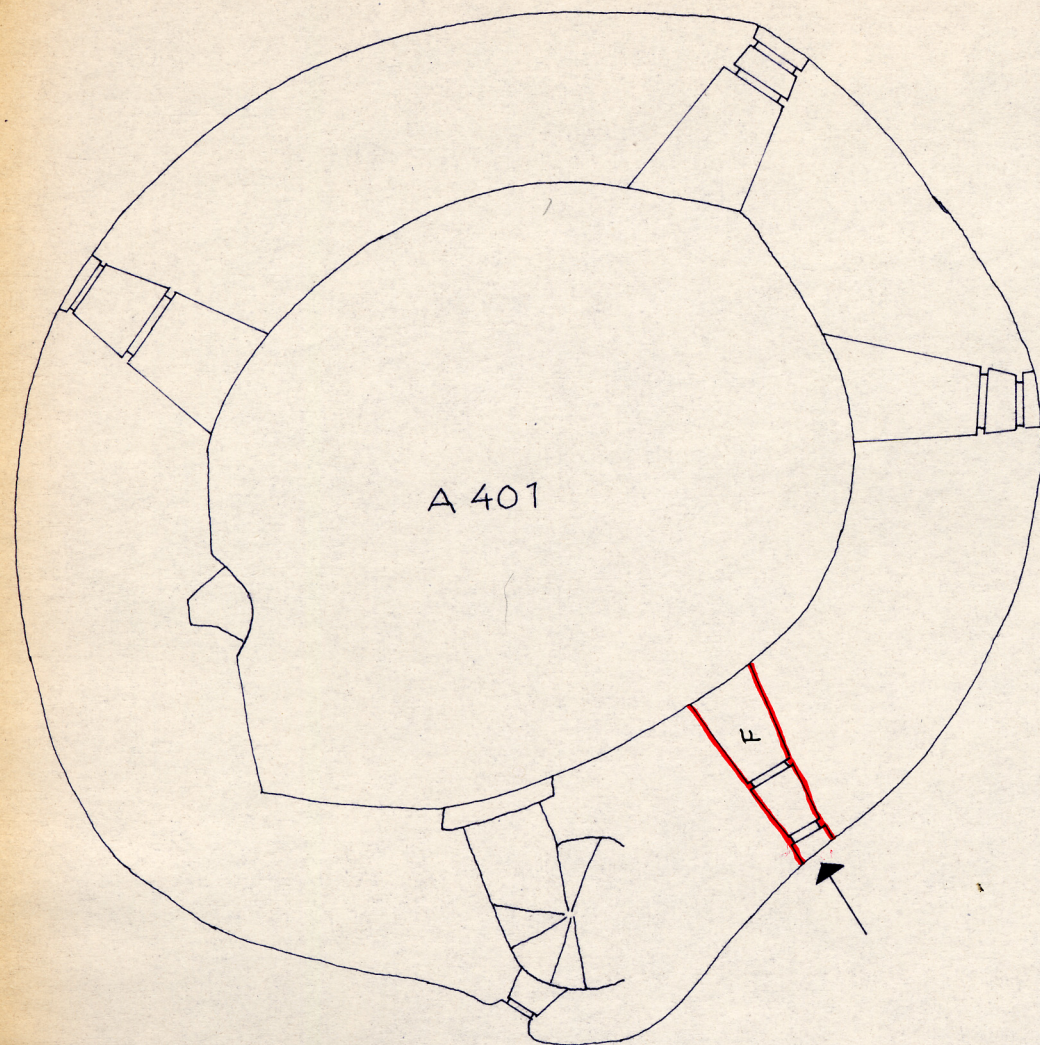
▽ + 101.00

PARRUN KOLO

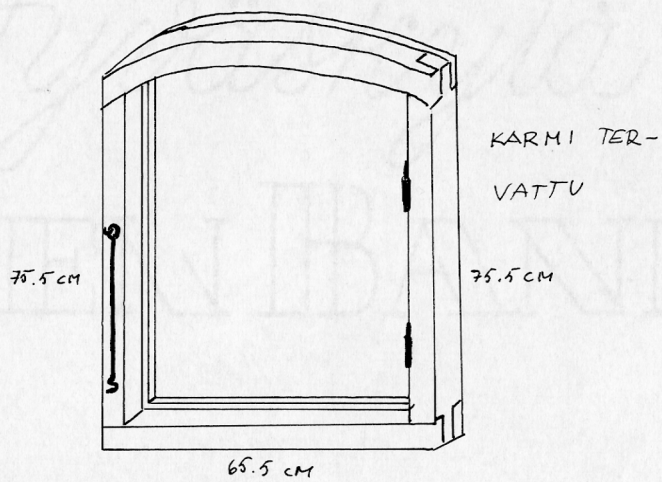
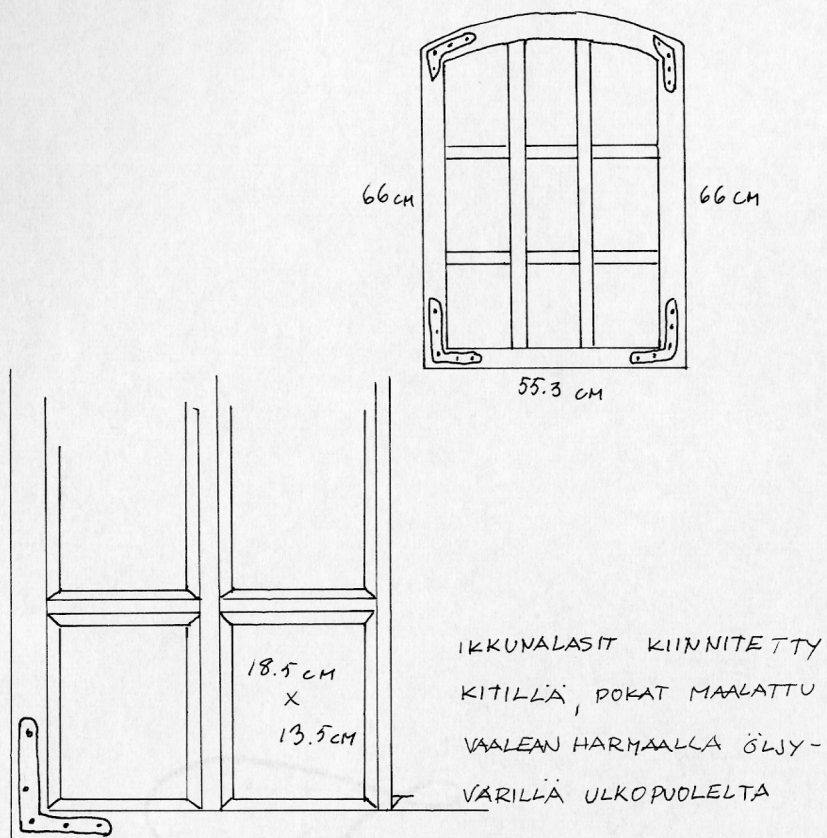


$\nabla + 101.00$



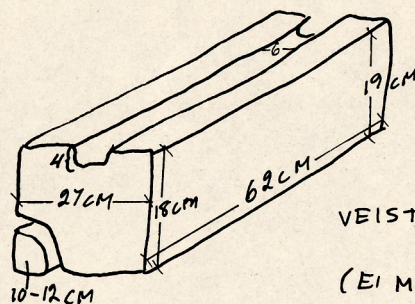
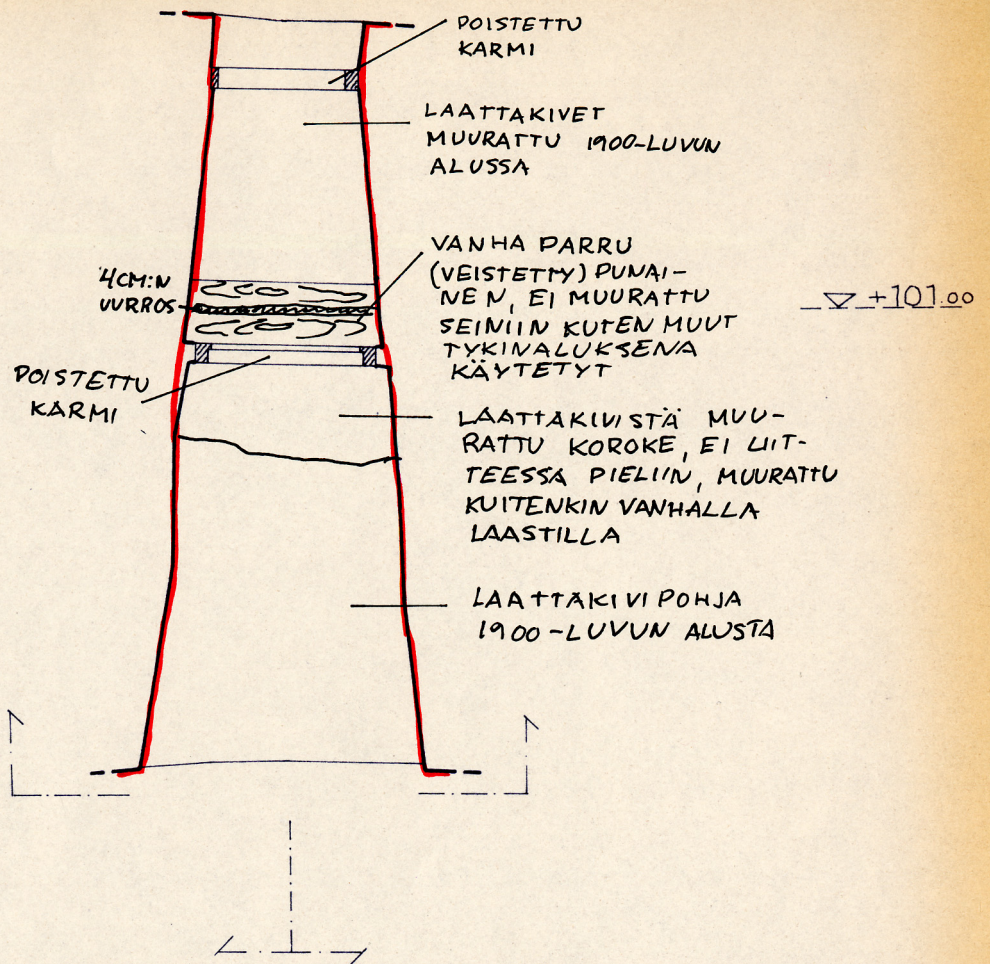


OLAVINLINNA
KIRKKOTORNI, HUONE A.401
IKKUNA-AUKKO. POHJA, ETU-
KUVA JA LEIKKAUKSET.
MITTASI JA PIIRSI V.1967. J. HIMANEN.
MK 1/25

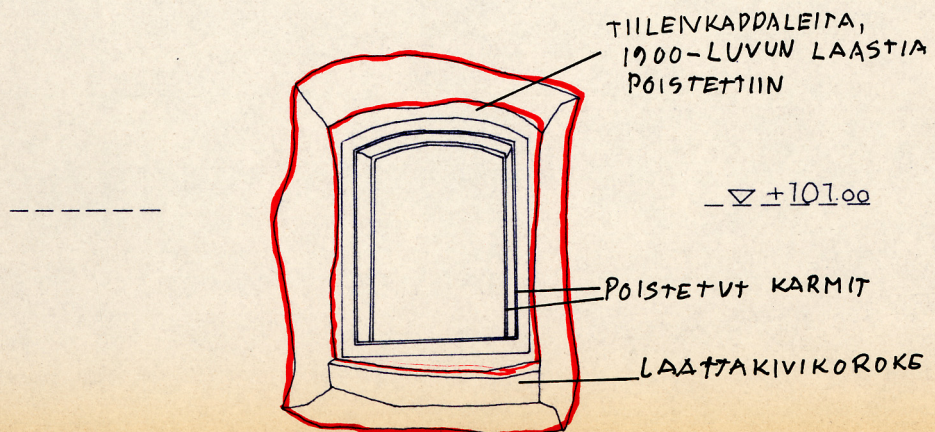


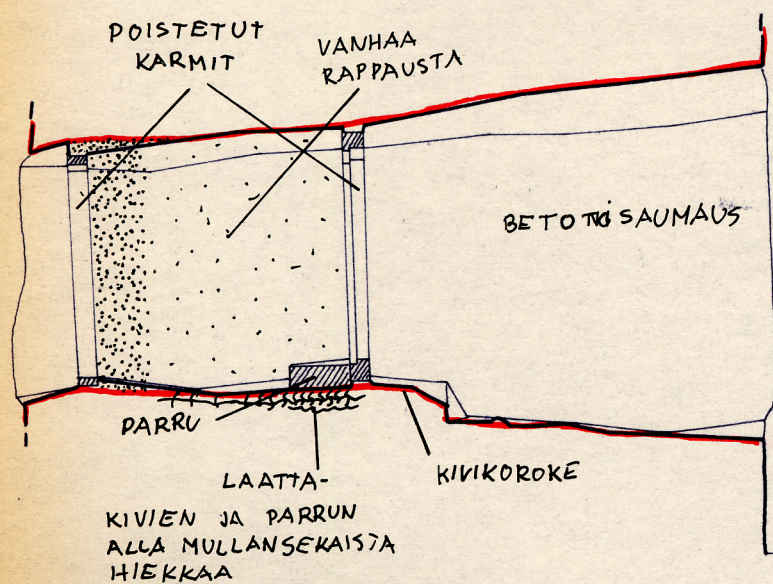
PIIRUSTUS 1

A 401, MACONIN IKKUNA
JA KARMI F-AUKOSSA



VEISTETTY PARRU
(EI MITTAKAAVASSA)





Σ 101.00

